

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi: BD-60530400-2.09
2024 y " 26 " 06

**QISHLOQ XO'JALIGI GEOGRAFIYASI
fanining
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 530000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi: 60530400 – Geografiya

Termiz -2023

takomillashtirish va ularning natijalari asosida tanqidiy yondoshgan holda mustaqil holda materialni qayta ishlash, ishonchli xulosa va takliflar qilish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: (THEMES)

1-mavzu: Qishloq xo'jaligi geografiyasi fanining maqsadi, predmeti va vazifalari Qishloq xo'jaligining xalq xo'jaligida tutgan o'rni. Fanning maqsadi, predmeti va vazifalari. Qishloq xo'jaligining xalq xo'jaligida tutgan o'rni va o'ziga xos xususiyatlari. Qishloq xo'jaligining O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyotida tutgan o'rni.

2-mavzu: Jahon qishloq xo'jalik geografiyasi.

Dehqonchilik.Chorvachilik.Qishloq xo'jaligini hududiy tashkil etilishi va tabiiy zonalar buyicha ixtisoslashuvi.

3-mavzu: Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining joylashish va rivojlanish qonuniyatlari.

Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining joylashishi va rivojlanishiga tabiiy sharoitning ta'siri. Qishloq xo'jaligini joylashishi va rivojlanishida iqtisodiy-ijtimoiy omillarning roli. Qishloq xo'jaligi tarmoqlarining rivojlanishidagi regional xususiyatlar.

4-mavzu: Yer sayyorasining sathi, ularning qit'alararo taqsimlanishi.

Haydaladigan yerlarni kengaytirish muammolari.

Yer sayyorasining umumiy maydoni. Yer kategoriyalari. Yerni qishloq xo'jaligida foydalanish darajasi. O'zbekiston Respublikasining yer maydoni va uni saqlash muammolari.

5-mavzu: Rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo'jaligining o'rni va rivojlanish xususiyatlari.

Hozirgi zamon qishloq xo'jaligi tizimi, Rivojlangan davlatlarning qishloq xo'jaligi, Rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo'jaligi, Afrika qit'asi qishloq xo'jaligi.

6-mavzu: Rivojlangan mamlakatlarda qishloq xo'jaligining o'rni va rivojlanish xususiyatlari

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
QXGB404	2024-2025	7	4	
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
tanlov	O'zbek		4 soat	
I.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Qishloq xo'jaligi geografiyasi	60	60	120

I.Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda qishloq xo'jaligi geografiyasi fanining ilmiy-nazariy asoslari, xo'jalik tarmog'i sifatida qishloq xo'jaligi tizimlarining shakllanishi va rivojlanishiga doir bilim va malakalarni shakllantirishdan iborat. Mazkur o'quv fani orqali talabalar qishloq xo'jaligi geografiyasining nazariy asoslarini, qishloq xo'jaligining iqtisodiyot tarmog'i sifatida shakllanish va rivojlanish qonuniyatlarini, uning milliy iqtisodiyotda tutgan o'rni va rolini, qishloq xujaligini geografik rayonlashtirish asoslarini, qishloq xo'jalik tarmoqlarining tuzilishi va mintaqaviy rivojlanishi muammolarini o'rganadilar.

Fanning ahamiyati va vazifalari:

- qishloq xo'jaligi geografiyasi fanining ilmiy-nazariy asoslari bilan tanishtirish;
- hududlar qishloq xo'jaligining geografiyasi, geografik imkoniyatlarini baholash;
- qishloq xo'jaligi - zamonaviy jahon xo'jaligining asosiy bo'g'ini sifatida tushuntirish;
- jahon xo'jaligi rivojlanishida qishloq xo'jaligining ahamiyatini baholash;
- mintaqaviy rivojlanish dasturlarida qishloq xo'jalik infrastrukturasi va ahamiyatini yoritib berish;
- qishloq xo'jalik geografiyasining tizimlarining shakllanishi va rivojlanish qonuniyatlarini o'rgatish;
- hududlarning qishloq xo'jaligi ma'lumotlarini, statistic to'plamlarini qayta baholash, tahlil qilishni o'rgatish;
- qishloq xo'jaligi xaritalarini o'rgatish, tahlil qila olish va yaratishni o'rgatish;
- har xil manbalarni o'rganish, tahlil qilish va baholash qobiliyatini

Rivojlangan davlatlarning qishloq xo'jaligi tizimi, Amerika Qo'shma Shtatlarida qishloq xo'jaligi, Janubiy Amerika mamlakatlarida qishloq xo'jaligi qishloq xo'jaligi, Janubiy - Sharqiy Osiyo mamlakatlarida qishloq xo'jaligi.

7-mavzu: Donli ekinlar geografiyasi

Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishida donchilikning tutgan o'rni. Dunyo mamlakatlarida donchilikning joylanishi va rivojlanishi. Kuzgi va bahorikor donchilik. O'zbekistonda donchilik va uning rivojlanishi.

8-mavzu: Texnika ekinlari geografiyasi

Texnika ekinlarining xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Tolali texnika ekinlari. Qandli texnika ekinlari. Moyli texnika ekinlari. Efir moyli va kauchukli texnika ekinlari. O'zbekistonda texnika ekinlari etishtirish : paxtachilik va uning istiqbollari.

9-mavzu: Sabzavotchilik va polizchilik mahsulotlari etishtirish.

Bog'dorchilik

Sabzavotchilik va uning qishloq xo'jalik ishlab chiqarishidagi ahamiyati. Poliz ekinlari etishtirish. O'zbekistonda sabzavotchilik va polizchilik mahsulotlari etishtirish.

Bog'dorchilikning qishloq xo'jalik ishlab chiqarishida tutgan o'rni. Mevali o'simliklar etishtirish. Tsitrus va subtropik o'simliklar etishtirish. Uzumchilik va uning joylanishi. O'zbekistonda bog'dorchilik va uzumchilikning joylanishi va rivojlanishi.

10-mavzu: Chorvachilik va uning tarmoqlar geografiyasi

Chorvachilikning xalq xo'jaligida tutgan o'rni. Qoramolchilik. Cho'chqachilik va uning dunyo mamlakatlarida joylanishi. Qo'ychilik va uning xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Yilqichilik. Parrandachilik. Chorvachilikning boshqa tarmoqlari.

11-mavzu: Agrosanoat majmui. Agrobiznes

Agrosanoat to'g'risida tushuncha. Agrar munosabatlar. Renta va uning turlari. Agrobiznes va uning tarkibi.

12-mavzu: O'zbekistonda qishloq xo'jalik tarmoqlar tarkibi va geografiyasi
O'zbekistonning qishloq xo'jaligi. Yer fondi, tarkibi va undan

foydalanish. O'zbekistonning qishloq xo'jaligi ekinlari, O'zbekiston chorvachiligi.

13-mavzu: O'zbekistonda qishloq xo'jaligida paxtachilikning ahamiyati

Paxtachilik. Paxtachilik tarmog'i. Paxta ekinlari turlari. Paxta ekin maydonlari. Paxtani qayta ishlash. Paxta eksporti

14-mavzu: O'zbekistonda chorvachilikning joylanishi va rivojlanish istiqbollari

Chorvachilikning O'zbekiston milliy iqtisodiyotida tutgan o'rni. Qo'ychilik va uning joylanishi. Qorako'l qo'ychiligi va uning mamlakat chorvachiligidagi ahamiyati, chorvachilikning boshqa tarmoqlari.

15-mavzu: Qishloq xo'jaligi bilan bog'liq ekologik muammolar

Qishloq xo'jaligi ekin maydonlarini sug'orish bilan bog'liq ekologik muammolar: sho'rtlanish, jarlanish, eroziya. Suvlarning qishloq xo'jaligida foydalaniladigan kimyoviy vositalar bilan ifloslanishi. Unumdor tuproq muammolari, tuproqlar degradatsiyasi.

3

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar (list of seminar topics)

Amaliy mashg'ulotlarda talabalar olingan nazariy bilimlarni amalda mustahkamlash uchun turli mavzuli kartalar chizish, ularning shartli belgilarini o'qish, kartalarni tahlil qilish, kartalar asosida kesmalar tayyorlash, statistik ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish kabi vazifalarni bajaradilar va shunga muvofiq baholanadilar.
Qishloq xo'jaligi geografiyasi kursida quyidagi mavzularda amaliy ishlar bajariladi.

1. Jahon qishloq xo'jaligi tarmoqlariga umumiy tavsif
2. Jahon dehqonchilik tarmoqlari geografiyasi
3. Donli ekinlarni yetishtirish rayonlari
4. Moyli ekinlar yetishtirish geografiyasi
5. Quvvat beruvchi ekinlar geografiyasi
6. Texnik ekinlar yetishtirish rayonlari
7. Jahonda sabzavot va poliz yetishtirish

8.	<p>Bog'dorchilik va uzumchilikning joylanishi hamda rivojlanishi</p> <p>Chorvachilik tarmoqlari geografiyasi</p> <p>Yirik shoxli qoramolchilikning asosiy rayonlari</p> <p>Qo'y va echkichiilik tarmoqlari geografiyasi</p> <p>Baliqchilik va baliq ovlash rayonlari</p> <p>O'zbekistonda donchilik sohasining tarmoqlar tarkibi</p> <p>O'zbekiston qishloq xo'jaligida paxtachilikning ahamiyati</p> <p>O'zbekistonning chorvachilik tarmoqlari</p>
4	<p>IV. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR (Independent study and independent work)</p> <p>Qishloq xo'jaligi geografiyasi kursida mustaqil ta'lim auditoriyada o'qituvchi tomonidan o'tilgan har bir mavzu (ma'ruza va amaliy mashg'ulot mavzulari) talaba tomonidan darsdan tashqari vaqtda tavsifiya etilgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlardan hamda internet ma'lumotlaridan foydalangan holda muntazam ravishda qayta ishlanib, to'ldirilib, kengaytirilib borish orqali amalga oshiriladi. Shuningdek, talabalarining mustaqil ishlari amaliy ishlarga singdirilgan holda joriy nazorat shaklida baholanadi.</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> Jahonning qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan mintaqalari Jahon yer fondi va uning toifalari "Yashil inqilob" tushunchasi Rivojlanayotgan mamlakatlar qishloq xo'jaligi Rivojlangan mamlakatlar qishloq xo'jaligi Donli ekinlar turlari va ularni yetishtirish Texnik ekinlar va ularni yetishtirish istiqbollari Jahonda sabzovot va poliz ekinlari yetishtiriladigan rayonlar Jahonda bog'dorchilik va uzumchilik yetishtiriladigan rayonlar Chorvachilik va uning tarmoqlari <p>V. Ta'lim natijalari (Kasbiy kompetensiyalari) Learning Outcomes (Professional Competences)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> qishloq xo'jaligi geografiyasining nazariy asoslarini, qishloq xo'jalik ishlab chiqarish tarmog'i sifatida shakllanish va rivojlanish qonuniyatlarini, uning milliy iqtisodiyotda tutgan o'rni va rolini, qishloq

5	<p>xo'jaligini geografik rayonlashtirish asoslarini, qishloq xo'jalik tarmoqlari turlari va mintaqaviy rivojlanishi qonuniyatlari bo'yicha <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> qishloq xo'jaligi geografiyasi bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish va bajarish, qishloq xo'jaligiga oid manbalar va statistic ma'lumotlarni qayta ishlash bo'yicha <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; mintaqalarning qishloq xo'jaligining iqtisodiy salohiyatini tahlil qilish va qishloq xo'jaligining geografik tadqiqotlarda ilmiy tadqiqot usullarini qo'llay bilish va xulosalar olish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i> <p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari (Educational technologies and methods):</p> <ul style="list-style-type: none"> ma'ruzalar; interfaol keys-stadilar; seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishlash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalar; jamoat bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
6	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar (Requirements for obtaining loans):</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p> <p>VIII. TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> Qurbonov Sh, Federko V. O'zbekiston geografiyasi (II qism. O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi). Darslik. -Toshkent. Yangi Chirchiq prints, 2024. -384 b. Umarova M. Surxondaryo geografiyasi. Darslik. Termiz. Surxon ilm nashri. 2024. -312 b. Ro'ziyev A. Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishi asoslari. -T. "O'qituvchi". 1990

<p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.</p> <p>5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, -2022. -416 b.</p> <p>6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.-T.:O'zbekiston, 2017.</p> <p>7. Бабушкин Л. Н., Когай Н.А., Зокиров Ш.С. Агроклиматический условия сельского хозяйства. Т. 1974.</p> <p>8. Вохидов С.Е. Развитие и размещение селско-хозяйственного производство Узбекистана. Т. 1990 .</p> <p>9. Soliyev A. O'zbekiston geografiyasi. Darslik. - T. "O'qituvchi". 2014</p> <p>10. Садьков А. Формирование и развития региональных агропромышленных комплексов.- Т. 1989.</p> <p>11. Qayumov A.A., Qodirov R.B. Qishloq xo'jaligi geografiyasi va iqtisodiyoti. O'quv-uslubiy qo'llanma. –Andijon, 2009. -176 b.</p> <p>12. Xidiraliyev K.E., Karshibayeva L.K. Transport, sanoat va qishloq xo'jaligi geografiyasi. Darslik. Guliston. 2020. -273 bet</p> <p>13. Крючков В. Территориальная организация сельского организация. –М. 1975.</p> <p>14. Лапкии К.И. Размещение и специализация селскохозяйственного производства. – Т. 1986.</p> <p>15. Рақитников А. География селского хозяйства. - М., 1970.</p> <p>16. O'zbekiston Milliy atlas. II jild. O'zbekiston respublikasining aholisi va ijtimoiy sohalar, iqtisodiyoti va tarixi. -Toshkent.: "Kartografiya" DIICHK, 2020.</p> <p>17. Surxondaryo viloyatining o'lkashunoslik atlas. -Toshkent.: Yergeodezkadastr. -2016.</p> <p style="text-align: center;">Internet saytlari</p> <p>18. www.ziyounet.uz</p> <p>19. www.nuu.uz</p> <p>20. www.fersu.uz</p>	<p>7 Termiz davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p> <p>Fanning o'quv dasturi Termiz davlat universiteti o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil "26" <u>06</u> dagi <u>11</u> - sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.</p>
---	--

<p>8 Fan/modul uchun mas'ullar:</p> <p>B.O.Abdumominov – TerDU "Geografiya" kafedrası mudiri, g.f.f.d (PhD)</p> <p>Z.M. Xolmatov – TerDU "Geografiya" kafedrası o'qituvchisi</p> <p>Taqrizchilar:</p> <p>Q. Allanov - TerDU "Geografiya" kafedrası dotsenti, g.f.n.</p> <p>O'Yakubov - TerDPI "Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari" kafedrası mudiri, dotsenti., g.f.n.</p>	
--	--